

Amsterdam
Woontoren Fibonacci

Natuurtoets

Rho

—
ADVISEURS
VOOR
LEEFRUIMTE

Amsterdam

Natuurtoets

Bestemmingsplan Fibonacci

Auteur(s):

Mw. I. Dekker (Rho adviseurs voor leefruimte)
Dhr. F. Mertens (Ecologisch adviesbureau
Mertens)

Projectleider:

dhr. Ir. L.C. Snel

datum:

24-04-2018

Opdrachtgever:

Vorm bouw Bv

status:

definitief

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. Huidige situatie	3
1.3. Toekomstige situatie	7
2. Normstelling en beleid	8
2.1. Wet natuurbescherming	8
2.1.1. Gebiedsbescherming	8
2.1.2. Soortenbescherming	9
2.2. Verordening Wet natuurbescherming Noord-Holland	9
2.3. Ecologische visie ecologie, biodiversiteit en groene verbindingen in Amsterdam	9
3. Toetsing	11
3.1. Gebiedsbescherming	11
3.1.1. Natura 2000	11
3.1.2. Natuurnetwerk Nederland	11
3.1.3. Effecten op beschermde gebieden	13
3.2. Soortenbescherming	14
3.2.1. QuickScan flora fauna	14
3.2.2. Inventariserend veldonderzoek	17
4. Natuurinclusieve inrichting	21
4.1.1. Conclusie	26

Bijlage 1: Inventariserend veldonderzoek 2017

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

Aanleiding voor de natuurtoets is het voornemen om een woontoren te realiseren ter plaatse van het perceel Panamalaan 11-13.

In dit onderzoek is de bestaande situatie vanuit ecologisch oogpunt beschreven en is vermeld welke ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. Vervolgens is aangegeven waaraan deze ontwikkelingen, wat ecologie betreft, moeten worden getoetst. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen het toetsingskader dat door wettelijke regelingen wordt bepaald en het toetsingskader dat wordt gevormd door het beleid van Rijk, provincie en gemeente. Vervolgens is een eerste aanzet gegeven voor natuurinclusief bouwen en -inrichten van het gebied om zo een goede basis te leggen voor de naar verwachting noodzakelijke ontheffing en de daarbij behorende maatregelen.

Het onderzoek bestaat uit een bureaustudie uitgevoerd door mevrouw Dekker van Rho adviseurs voor leefruimte, een veldbezoek uitgevoerd in maart 2017 en een inventariserend onderzoek naar vleermuizen en broedvogels uitgevoerd in periode april tot en met september 2017 door ecologisch adviesbureau Mertens (bijlage 1).

1.2. Huidige situatie

Het plangebied ligt in de kern Amsterdam (zie figuur 1.1). Binnen het plangebied bevinden zich drie gebouwen waaronder het wachthuis, het bijgebouw en een relaisstation (zie figuur 1.2). Het groen in het plangebied bestaat voornamelijk uit bramenstruweel en verwilderde tuin (zie figuur 1.3).

Figuur 1.1 Ligging plangebied (rode omkadering)

Figuur 1.2 detail plangebied (rode omkadering)

Figuur 1.3 Huidige situatie plangebied

Vervolg figuur 1.3 Huidige situatie plangebied

1.3. Toekomstige situatie

Het bestemmingsplan voorziet in de realisatie van een woontoren. Ten behoeve van de realisatie van deze woontoren zullen de volgende werkzaamheden plaats vinden:

- de bebouwing, met uitzondering van het relaisgebouw van de Nederlandse Spoorwegen, wordt verwijderd.
- het aanwezige struweel en overig groen zal worden verwijderd;
- bouwrijp maken;
- realisatie van nieuwbouw.

2. Normstelling en beleid

Bij de voorbereiding van een ruimtelijk plan dient onderzocht te worden of de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) en het beleid van de provincie ten aanzien van de bescherming van dier- en plantensoorten en de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland de uitvoering van het plan niet in de weg staan. In elk geval moet aannemelijk zijn dat vergunning of ontheffing van de bij of krachtens deze wet geldende verbodsbepalingen kan worden verkregen voor de activiteiten die met dit bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt.

2.1. Wet natuurbescherming

Met de Wet natuurbescherming (Wnb) zijn alle bepalingen met betrekking tot de bescherming van natuurgebieden en dier- en plantensoorten samengebracht in één wet. De Wnb implementeert diverse Europeesrechtelijke regelgeving, zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn in de Nederlandse wetgeving.

2.1.1. Gebiedsbescherming

De Wnb kent diverse soorten natuurgebieden, te weten:

- Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- Natura-2000 gebieden.

Natura-2000 gebieden

De Minister van Economische Zaken (EZ) wijst gebieden aan die deel uitmaken van het Europese netwerk van natuurgebieden: Natura 2000. Een dergelijk besluit bevat de instandhoudingsdoelstellingen voor de leefgebieden van vogelsoorten (Vogelrichtlijn) en de instandhoudingsdoelstellingen voor de natuurlijke habitats en habitats van soorten (Habitatrichtlijn).

Een bestemmingsplan dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, kan uitsluitend vastgesteld worden indien uit een passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het plan, onderscheidenlijk het project, de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten. Indien deze zekerheid niet is verkregen, kan het plan worden vastgesteld, indien wordt voldaan aan de volgende drie voorwaarden:

- alternatieve oplossingen zijn niet voor handen;
- het plan is nodig om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en
- de nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van het Natura 2000-netwerk bewaard blijft.

De bescherming van deze gebieden heeft externe werking, zodat ook ingrepen die buiten deze gebieden plaatsvinden verstoring kunnen veroorzaken en moeten worden getoetst op het effect van de ingreep op soorten en habitats.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Gebieden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) worden aangewezen in de provinciale verordening. Het NNN is in Noord-Holland uitgewerkt in het Natuur Netwerk Noord-Holland (NNZ). Voor dit soort gebieden geldt het 'nee, tenzij' principe, wat inhoudt dat binnen deze gebieden in beginsel geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogen plaatsvinden.

2.1.2. Soortenbescherming

In de Wnb wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- soorten die worden beschermd in de Vogelrichtlijn;
- soorten die worden beschermd in de Habitatrichtlijn; en
- de bescherming van overige soorten.

De Wnb bevat onder andere verbodsbepalingen ten aanzien van het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, eieren en rustplaatsen van vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Gedeputeerde Staten (hierna: GS) kunnen hiervan ontheffing verlenen en bij verordening kunnen Provinciale Staten (hierna: PS) vrijstelling verlenen van dit verbod. De voorwaarden waaraan voldaan moet worden om ontheffing of vrijstelling te kunnen verlenen zijn opgenomen in de Wnb en vloeien direct voort uit de Vogelrichtlijn. Verder is het verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen of te verstoren. GS kunnen hiervan ontheffing verlenen en bij verordening kunnen PS vrijstelling verlenen van dit verbod. De gronden voor verlening van ontheffing of vrijstelling zijn opgenomen in de Wnb en vloeien direct voort uit de Habitatrichtlijn.

Ten slotte is een verbodsbepaling opgenomen voor overige soorten. Deze soorten zijn opgenomen in de bijlage onder de onderdelen A en B bij de Wnb. De provincie kan ontheffing verlenen van deze verboden.

2.2. Verordening Wet natuurbescherming Noord-Holland

Noord-Holland heeft de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming gezien als kans om vroegtijdig de verordeningen en het beleid te herzien. Er is voor gekozen om vijf verordeningen vast te stellen: vrijstelling soorten, Natura 2000-gebieden, houtopstanden, tegemoetkoming schade en Faunabeheer.

In de provincie Noord-Holland geldt in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud een vrijstelling voor soorten benoemd in bijlage III van de verordening. Het betreft aardmuis, bastaardkikker, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, gewone pad, haas, huisspitsmuis, kleine watersalamander, konijn, meerkikker, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos en woelrat. In provincie Noord-Holland geldt geen vrijstelling voor de kleine marterachtigen bunzing, wezel en hermelijn.

2.3. Ecologische visie ecologie, biodiversiteit en groene verbindingen in Amsterdam

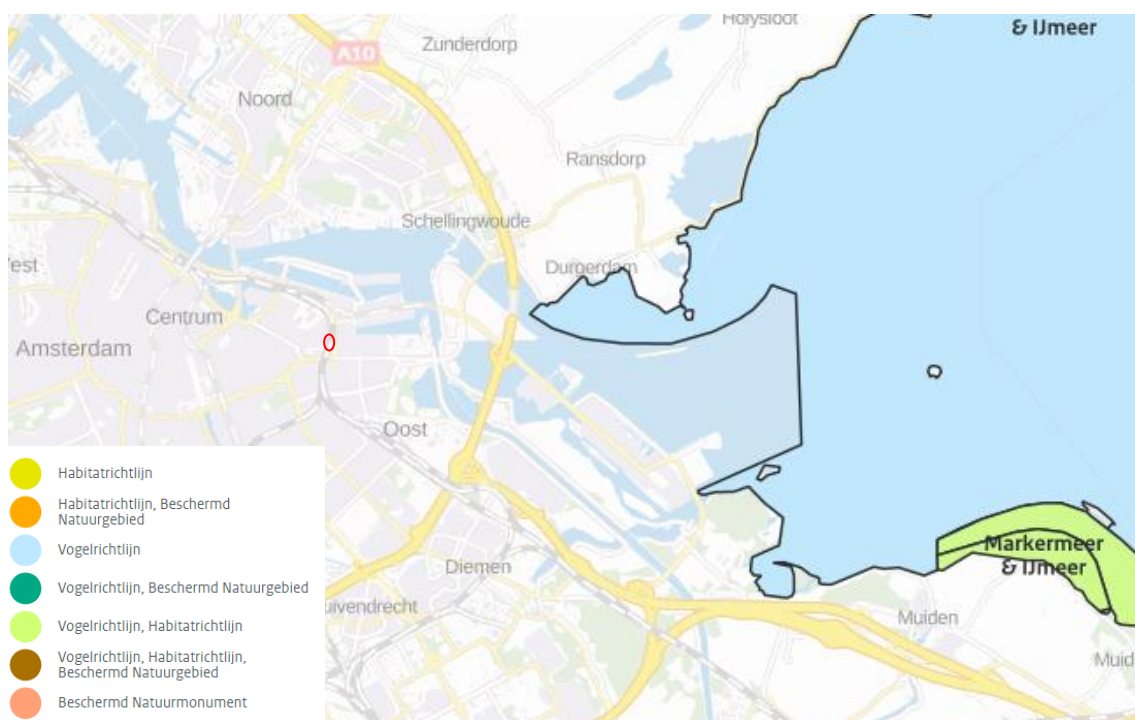
Op 17 februari 2011 is de structuurvisie "Amsterdam 2040: economisch sterk en duurzaam" vastgesteld door de Amsterdamse gemeenteraad. In de structuurvisie is een globale kaart opgenomen van een ecologische structuur voor Amsterdam, ter versterking van en aanvulling op de provinciale ecologische hoofdstructuur. Bij de behandeling van de structuurvisie in de Amsterdamse gemeenteraad werd een motie aangenomen waarin werd gevraagd om nadere precisering van deze ecologische structuur. De ecologische visie is daarvan de invulling en wordt beschouwd als een uitwerking van de structuurvisie. Dat betekent dat ruimtelijke plannen aan deze notitie zullen worden getoetst.

3. Toetsing

3.1. Gebiedsbescherming

3.1.1. Natura 2000

Het plangebied ligt op grote afstand, circa 3 kilometer, van Natura 2000-gebieden IJmeer en Markermeer (zie figuur 3.1). Het plangebied is buiten Natura 2000-gebieden gelegen en is door de stedelijke ligging niet van betekenis voor de kwalificerende soorten.

Figuur 3.1 Globale ligging plangebied (rode cirkel) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (bron: AERIUS calculator)

3.1.2. Natuurnetwerk Nederland

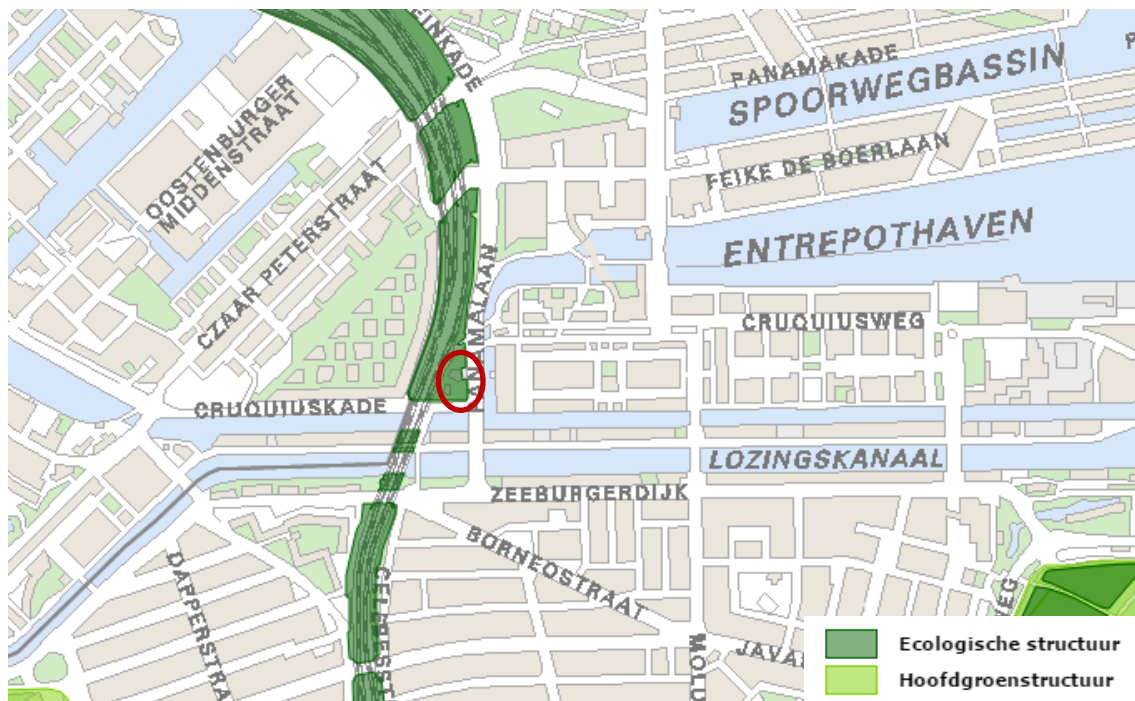
Het plangebied maakt evenmin deel uit van het Natuurnetwerk Noord-Holland of van oude bosgroeiplaatsen (zie respectievelijk figuur 3.2 en 3.3). Het plangebied is wel gelegen binnen de ecologische structuur van gemeente Amsterdam (zie figuur 3.4), de ontwikkeling heeft derhalve invloed op het functioneren van de ecologische structuur.

Figuur 3.2 Ligging plangebied (gele cirkel) ten opzichte van Natuurnetwerk Noord-Holland (bron: Geo loket provincie Noord-Holland)

Figuur 3.3 Ligging plangebied (gele cirkel) ten opzichte Oude bosgroeiplaatsen (bron: Geo loket provincie Noord-Holland)

Figuur 3.4 Ligging plangebied (rode cirkel) ten opzichte van Ecologische structuur van Amsterdam

3.1.3. Effecten op beschermde gebieden

Natura 2000

Het plangebied is niet gelegen in Natura 2000-gebied. Directe effecten als areaalverlies en versnippering kunnen derhalve worden uitgesloten. Gezien de afstand en de stedelijke ligging van het plangebied kunnen ook effecten als verstoring en effecten op de waterhuishouding worden uitgesloten. Qua stikstofdepositie genereert het plan eveneens geen problemen aangezien de Natura 2000-gebieden IJmeer en Markermeer niet stikstofgevoelig zijn en stikstofgevoelig habitat van andere Natura 2000-gebieden op meer dan 7 kilometer liggen. De ontwikkeling leidt derhalve niet tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor de Natura 2000-gebieden.

Natuurnetwerk Noord-Holland

Het plangebied maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk en ligt eveneens niet in nabijheid van dit gebied. Effecten op het Natuurnetwerk kunnen op voorhand worden uitgesloten.

Ecologische structuur van Amsterdam

Het plangebied ligt in de ecologische structuur van de gemeente Amsterdam. De woontoren Fibonacci wordt natuurinclusief ingericht waardoor soorten van de ecologische hoofdstructuur gebruik kunnen blijven maken van het gebied. Door de ecologische inpassing zal de woontoren geen barrière maar een stapsteen vormen binnen de stedelijke ecologische structuur. De ontwikkeling leidt door het treffen van natuurinclusieve maatregelen tot een verbetering van de natuurwaarden, de maatregelen worden beschreven in hoofdstuk 4.

3.2. Soortenbescherming

3.2.1. QuickScan flora fauna

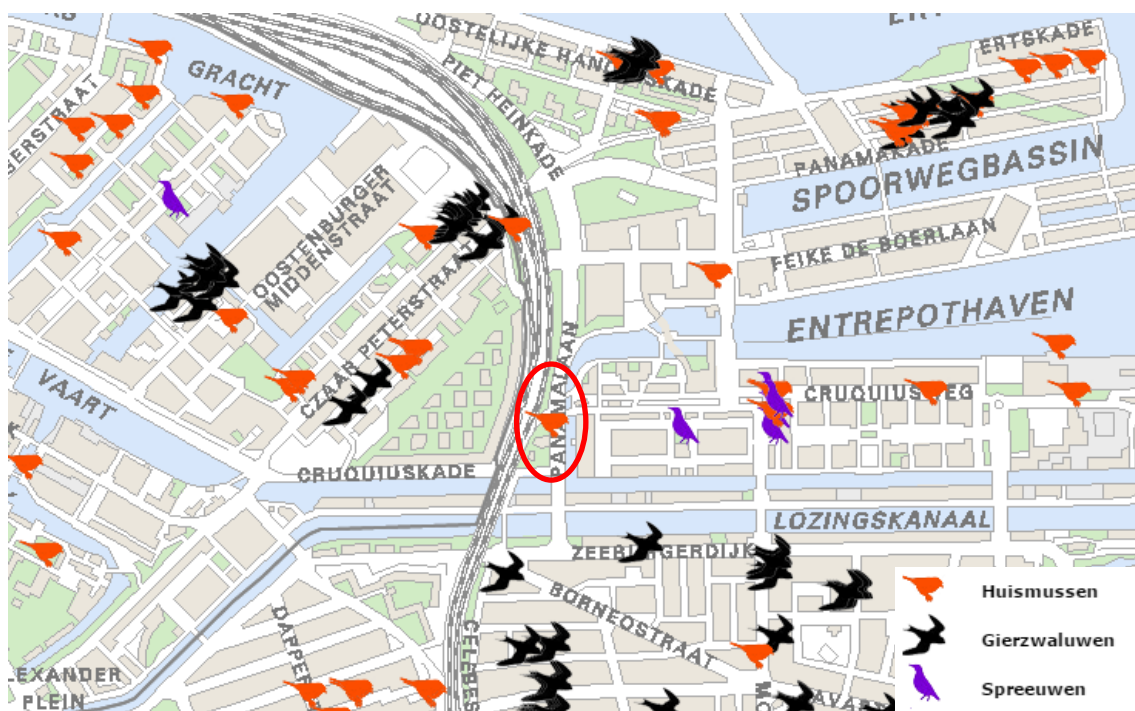
De huidige ecologische waarden zijn vastgesteld aan de hand van algemene ecologische kennis, verspreidingsatlassen/gegevens en een veldbezoek dat heeft plaatsgevonden op 28 maart 2017 door ecooloog Frank Mertens.

Vaatplanten

Het groen in het plangebied bestaat voor het overgrote deel uit braamstruweel, verwilderde tuin, ruigte en enkele solitaire bomen. In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de Amsterdamse doelsoorten klein graskruid, zwartsteel, tongvaren en de steenanjer. Langs het spoor, ter plaatse van het plangebied, is de doelsoort wilde marjolein meermaals aangetroffen. De voornoemde soorten zijn onder de Wet natuurbescherming niet meer beschermd. Nieuw beschermde soorten als kleine wolfsmelk, grote leeuwenklauw en glad biggenkruid komen niet voor in de omgeving van Amsterdam. Gedurende het verkennend veldonderzoek op dinsdag 28 maart 2017 zijn geen beschermde plantensoorten of resten van beschermde plantensoorten vastgesteld.

Vogels

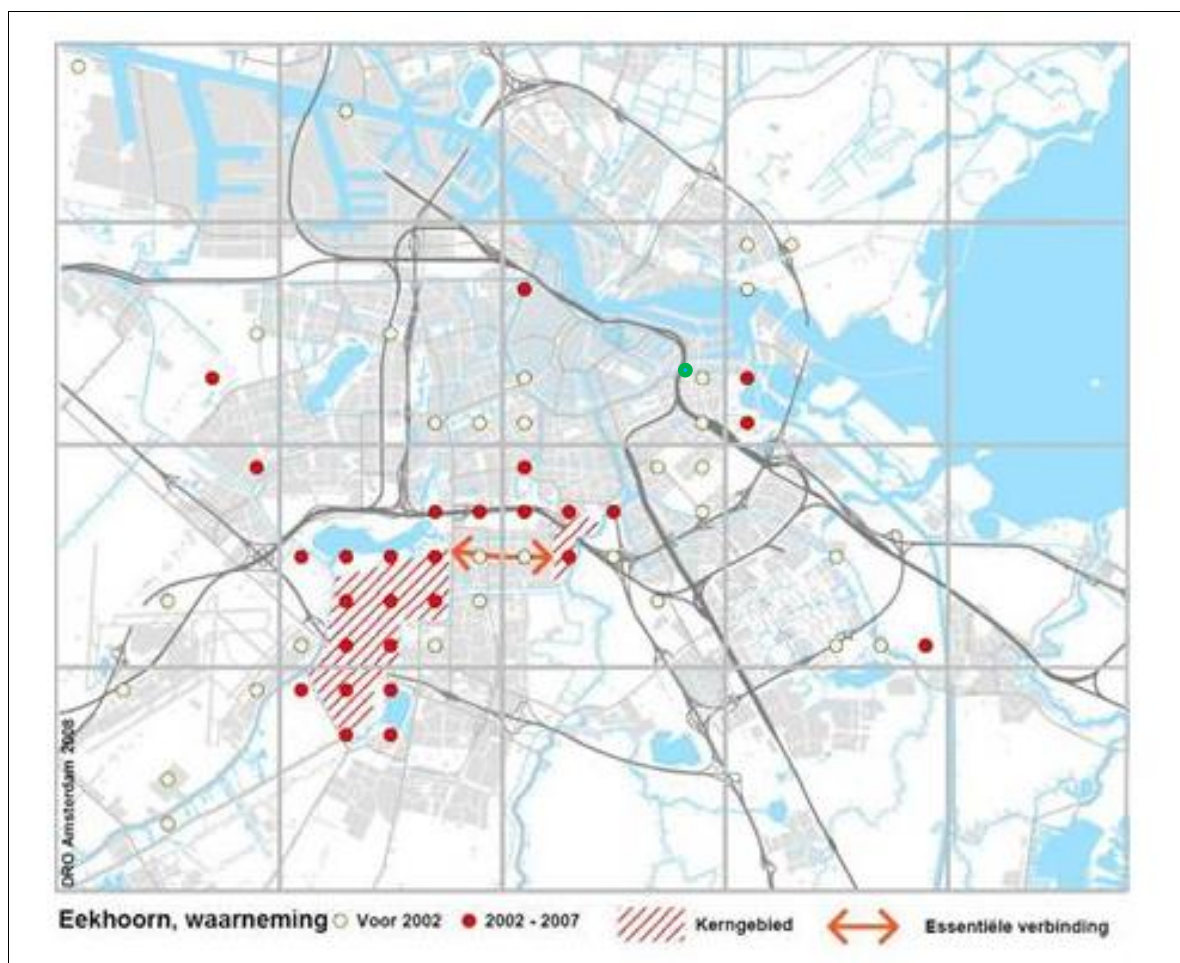
In Amsterdam komen stadsvogels voor als houtduif, merel, heggenmus, koolmees, roodborst, zwarte kraai, kauw, ekster en gaai. De doelsoorten van de gemeente Amsterdam, de slechtvalk, huismus en gierzwaluw, zijn in het verleden waargenomen in nabijheid van het plangebied. De slechtvalk is steeds vaker te vinden in de stedelijke omgeving, met name in nabijheid van hoge bebouwing. Volgens de gegevens van de gemeente Amsterdam is in het plangebied een kolonie van de huismus aanwezig. In figuur 3.5 zijn de bekende broedplaatsen van huismus, gierzwaluw en spreeuwen aangeduid op de kaart. Gedurende het verkennend veldonderzoek op dinsdag 28 maart 2017 zijn huismussen daadwerkelijk aangetroffen. In het wachthuis nestelen deze mussen en foerageren in het plangebied. De nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd. Vanwege de aanwezige kolonie huismussen is nader onderzoek naar jaarrond beschermde nesten noodzakelijk om het aantal en het gebiedsgebruik te kunnen bepalen. Gierzwaluw is niet vastgesteld maar zou in potentie tevens kunnen broeden in het wachthuis.

Figuur 3.5 Ligging plangebied (rode cirkel) en bekende broedplaatsen (bron: Gemeente Amsterdam)

Grondgebonden zoogdieren

In en in de omgeving van het plangebied zijn naar alle waarschijnlijkheid de nationaal beschermde huisspitsmuis en egel aanwezig, voor deze soorten geldt een vrijstelling in provincie Noord-Holland. In de gemeente Amsterdam is ook de nationaal beschermde eekhoorn waargenomen in gebieden met oude bomen en voldoende dichte ondergroei. Door het ontbreken aan oude bomen in het plangebied kan de aanwezigheid van de soort worden uitgesloten, de soort is eveneens niet waargenomen in nabijheid van het plangebied (zie figuur 3.6). Op grond van verspreidingsgegevens kan de aanwezigheid van Europees beschermde soorten als de noordse woelmuis worden uitgesloten, de soort is alleen waargenomen ten noorden van Amsterdam en verder weg gelegen gebieden. Voor dergelijke soorten ontbreekt het ook aan geschikt leefgebied.

Figuur 3.6 Waarnemingen van eekhoorn en kerngebied van de soort (bron: gemeente Amsterdam) ten opzichte van het plangebied (groen).

Vleermuizen

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van vleermuizen, de volgende vleermuissoorten zijn vastgesteld in de omgeving van het plangebied: laatvlieger, gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Deze vleermuissoorten zijn Europees beschermd. De ruige dwergvleermuis is gebouw- en boombewonend, terwijl de laatvlieger en gewone dwergvleermuis alleen gebouwbewonende soorten zijn. De aanwezige bomen in het plangebied bezitten geen gaten of kieren die geschikt zijn voor de ruige dwergvleermuis. De te slopen bebouwing bezit gaten en kieren die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor laatvlieger, gewone en ruige dwergvleermuis.

De bebouwing en het opgaande groen vormen geen lijnvormig landschapselementen die in gebruik zou kunnen zijn als vliegroute. Het plangebied kan fungeren als foerageergebied. Om de functies van het plangebied voor vleermuizen te kunnen bepalen is nader onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk.

Amfibieën

Algemeen voorkomende nationaal beschermde amfibieën zoals bruine kikker, middelste groene kikker en gewone pad zullen naar alle waarschijnlijkheid gebruik maken van het projectgebied en omliggende terrein. Voor deze soorten geldt een vrijstelling in provincie Noord-Holland. Europees beschermde soorten als rugstreeppad worden hier uitgesloten op grond van de biotoopkenmerken, de vegetatie in het plangebied is te ruig. Er zijn eveneens geen waarnemingen bekend van de soort in nabijheid van het plangebied.

Overige soorten

Op basis van verspreidingsgegevens en/of het ontbreken aan geschikte biotopen in of in de omgeving van het plangebied, kunnen overige beschermde soorten waaronder vissen, reptielen en ongewervelden worden uitgesloten.

Overzicht soorten en beschermingsregime

In tabel 3.1 is aangegeven welke beschermde soorten er binnen het plangebied naar verwachting aanwezig zijn en onder welk beschermingsregime deze vallen.

Tabel 3.1: Naar verwachting aanwezige beschermde soorten binnen het plangebied en de directe omgeving met daarbij het beschermingsregime

Wet Natuurbescherming			Nader onderzoek nodig bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen
Vogelrichtlijn	Lijst vogels jaarrond beschermde nesten	alle inheemse soorten huismus en gierzwaluw	nee ja
Habitatrichtlijn bijlage IV		gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger	ja
Overige soorten	Vrijstellingsregeling provincie Noord-Holland	Egel, huisspitsmuis, bruine kikker, middelste groene kikker en gewone pad	nee

Effecten op beschermde soorten

Een bestemmingsplan is het besluit dat ingrepen mogelijk maakt en een aantasting van beschermde dier- of plantensoorten kan betekenen. Uiterlijk bij het nemen van een besluit dat ruimtelijke veranderingen mogelijk maakt, zal daarom zekerheid moeten zijn verkregen dat overtredingen van de Wet natuurbescherming niet optreden. Het plan voorziet in de realisatie van een woontoren. De benodigde werkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling kunnen leiden tot aantasting van te beschermen natuurwaarden. De realisatie van de woningen kan leiden tot verstoring door trillingen, licht en geluid en mogelijk tot aantasting van verblijfplaatsen.

- Er is geen ontheffing nodig voor de benoemde soorten van de lijst 'overige' beschermde soorten omdat in provincie Noord-Holland hiervoor een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht. Dat betekent dat

iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

- Bij aanvang en tijdens werkzaamheden dient er rekening te worden gehouden met broedende vogels. Overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van vogels wordt voorkomen door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren of wanneer er geen broedgeval aanwezig is. Indien de werkzaamheden uitgevoerd worden op het moment dat er geen broedgevallen (meer) aanwezig zijn, is overtreding van de wet niet aan de orde. De meeste vogels broeden overigens tussen 15 maart en 15 juli (bron: website vogelbescherming).
- De te slopen bebouwing bezit gaten en kieren die in gebruik kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuissoorten als laatvlieger en gewone dwergvleermuis. Nader onderzoek naar vleermuizen is derhalve noodzakelijk.
- De bebouwing bezit nestlocaties van huismus, een vogel met jaarrond beschermde nesten. De bebouwing kan daarnaast nestlocaties bieden aan andere vogels met jaarrond beschermde nesten (gierzwaluw). Er dient nader onderzoek naar deze soorten te worden uitgevoerd.

Conclusie

De ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten op beschermde soorten. Nader onderzoek naar vleermuizen, huismus en gierzwaluw is noodzakelijk om de effecten van de ontwikkeling te kunnen bepalen. Na afronding van dit onderzoek kan worden bepaald of de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden en of een ontheffing noodzakelijk is. Voor vleermuizen loopt de onderzoeksperiode van mei tot oktober, voor de huismus van maart tot half juni en voor de gierzwaluw van half mei tot half juli.

3.2.2. Inventariserend veldonderzoek

In de periode april tot en met september 2017 is nader onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen en broedvogels met jaarrond beschermde nesten (huismus en gierzwaluw). Dit onderzoek is bijgevoegd als bijlage 1 bij deze rapportage, de resultaten van dit onderzoek zijn hieronder kort samengevat.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Broedvogels zijn gedurende vijf inventarisatiemomenten in het voorjaar van 2017 geïnventariseerd. In tabel 3.2 is een overzicht gegeven van de data en de geïnventariseerde soort. De inventarisatie is uitgevoerd in de avond- of ochtendschemering, wanneer de vogels het meest actief zijn. Het gebied is geïnventariseerd op nesten, sporen en territoriaal gedrag. Het onderzoek is uitgevoerd conform de kennisdocumenten van de huismus en gierzwaluw.

Tabel 3.2 overzicht inventarisatiemomenten

Datum	Vogelsoort
10 april 2017	huismus
28 april 2017	huismus
16 mei 2017	huismus en gierzwaluw
2 juni 2017	gierzwaluw
27 juni 2017	gierzwaluw

Er zijn vier nestplaatsen van huismussen aangetroffen in de te slopen woning, zie figuur 3.7. De huismussen foerageren in de spoorberm en in het plangebied. Door het slopen van de woning en het verwijderen van het groen gaat de functionaliteit van het leefgebied voor de huismussenkolonie verloren en is sprake van een overtreding in het kader van de Wet natuurbescherming. Voor het verwijderen van de nestplaatsen wordt een ontheffing Wet natuurbescherming aangevraagd, de aanvraag wordt voorzien van een activiteitenplan waarin het belang, de locatiekeuze en de mitigerende/compenserende maatregelen worden opgenomen.

Figuur 3.7 Aangetroffen nesten van de huismus ter plaatse van het plangebied

Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus 2017 en kennisdocumenten voor de laatvlieger, watervleermuis, rosse vleermuis, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis 2017. De vleermuizen zijn geïnventariseerd aan de hand van een batdetector (Petterson D-240). Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen (seizoensafhankelijk) maar ook binnen het seizoen wordt gebruik gemaakt van verschillende verblijfplaatsen. Afhankelijk van de periode van het jaar en activiteit van vleermuizen kunnen de verschillende elementen in het plangebied voor verschillende functies worden gebruikt. In tabel 3.3 zijn de onderzochte functies per data aangegeven.

Tabel 3.3 Overzicht inventarisatiemomenten vleermuizen en onderzochte functies

Datum	Onderzochte functies
Voorjaarsronde	
2 juni 2017	kolonies, vliegroute en foerageergebied
27 juni 2017	kolonies, vliegroute en foerageergebied
Herfstronde	

22 augustus 2017	balts- en paarverblijfplaatsen en foerageerbied
22 september 2017	balts- en paarverblijfplaatsen en foerageerbied

Gedurende de inventarisatieronden is enkel de gewone dwergvleermuis foeragerend en in lage aantallen waargenomen. Er zijn verblijfplaatsen of vliegroutes aangetroffen. Gezien het aantal waarnemingen kan worden gesteld dat het geen essentieel foerageergebied vormt. De ontwikkeling van Fibonacci leidt niet tot overtreding van de Wet natuurbescherming. In de volgende paragraaf worden natuurinclusieve maatregelen benoemd die het gebied aantrekkelijker maken voor de gewone dwergvleermuis en overige vleermuissoorten in de stad Amsterdam.

Figuur 3.8 Waarnemingen foeragerende dwergvleermuizen

4. Natuurinclusieve inrichting

Aangezien Fibonacci in de ecologische structuur van Amsterdam ligt wordt de inrichting van de openbare ruimte hierop aangesloten. Het biotoop 'infrastructuur' wordt voortgezet en er wordt aandacht besteed worden aan typische soorten van de stad zoals vleermuizen en stadsvogels maar ook aan insecten als vlinders en wilde bijen. Ondanks dat de woontoren een groot oppervlak beslaat, kan door slim om te gaan met de ruimte de biodiversiteit in het gebied worden vergroot en kan de woontoren een belangrijke stapsteen vormen in de ecologische structuur van Amsterdam. Het groenoppervlak van de woontoren wordt vergroot door het gebouw en de omgeving natuurinclusief in te richten. Volgens het schetsontwerp bestaat de woontoren uit een daktuin op het relaisgebouw dan wel op de overbouwing van het relaishuis en verblijfsdaktuinen op de overige bouwlagen. De kansen om de biodiversiteit van het gebied te verhogen worden hierna beschreven.

Op maaiveldhoogte

Het groen aan de zuid en oostkant van de woontoren kan worden ingericht met verruigde grassen en drachtbomen. De verruigde grassen bieden voedsel voor vogelsoorten als de huismus en drachtbomen leveren voedsel aan zowel wilde als honing bijen in de vorm van stuifmeel en nectar. In de omgeving van het plangebied is reeds één honing bijenvolk aanwezig, ter plaatse van de Conradstraat. Voor het leefgebied van zowel honing als wilde bijen is het van belang dat er voldoende drachtbomen aanwezig zijn in de omgeving. Er staat in het Funenpark een groot aantal drachtbomen voor de bloeiperiode in de zomer en aan de Zeeburgpad en de Conradstraat staat een groot aantal drachtbomen met een bloeiperiode in het voorjaar. Ook de beplanting langs de Panamalaan is afgestemd op de soortgroepen wilde bijen en vlinders. In de omgeving staan zeer weinig drachtbomen met een bloeiperiode in het najaar. Rondom de woontoren kunnen drachtbomen aangeplant met een bloeiperiode in het najaar, bijvoorbeeld de bijenboom (*Tetradium*) of de honingboom (*Sophora*), zodat ook in het najaar voldoende voedsel aanwezig is. Hierdoor wordt het leefgebied van de bijen in de omgeving verbeterd en kan een nieuw leefgebied worden gecreëerd voor honing bijenvolken en wilde bijen van Fibonacci.

Biodiverse gevelwanden

De aangrenzende veelal gesloten gevels van de onderste lagen van de woontoren kunnen worden uitgevoerd als groene wand, zodat een verticaal leefklimaat ontstaat voor insecten en vogelsoorten. Voor de huismus en andere vogelsoorten is het van belang dat de groene wand schuilgelegenheid en slaapplekken aanbiedt, grondgebonden soorten als klimop of vuurdoorn zijn zeer geschikt. Bloeiende klimop levert daarnaast nectar aan insecten als wilde bijen, hommels en vlinders. Voor wilde bijen en hommels kunnen in de gevel van de zuid- en westzijde op een hoogte tussen de 1 en 4 meter verblijfplaatsen worden aangeboden. Voor vogelsoorten als huismus kunnen in nabijheid van de groenblijvende struiken, aan de noord- en oostkant van de woontoren, nestplaatsen in de vorm van inbouwstenen worden gerealiseerd. De neststenen moeten op een hoogte van minimaal 3 meter worden ingemetseld. Voor de gierzwaluw, die ook veel aanwezig is in de gemeente Amsterdam, kunnen eveneens nestplaatsen worden gerealiseerd. De nestplaatsen dienen op een hoogte op minimaal 3 maar optimaal 5 meter te worden ingebouwd. De gierzwaluw kan namelijk niet vanuit het nest opstijgen en moet zich eerst naar beneden laten vallen om weg te kunnen vliegen. Ondiepe stenen (tot circa 15 centimeter diep)

zijn geschikt om in nieuwbouw in te bouwen. Vanwege het koloniegedrag van zowel gierzwaluw als huismus is het belangrijk om meerdere nestplaatsen bij elkaar te plaatsen. In figuur 4.1 worden enkele voorbeelden weergegeven voor natuurinclusieve maatregelen voor de gevel van de woontoren.

Voorbeeld groene gevels

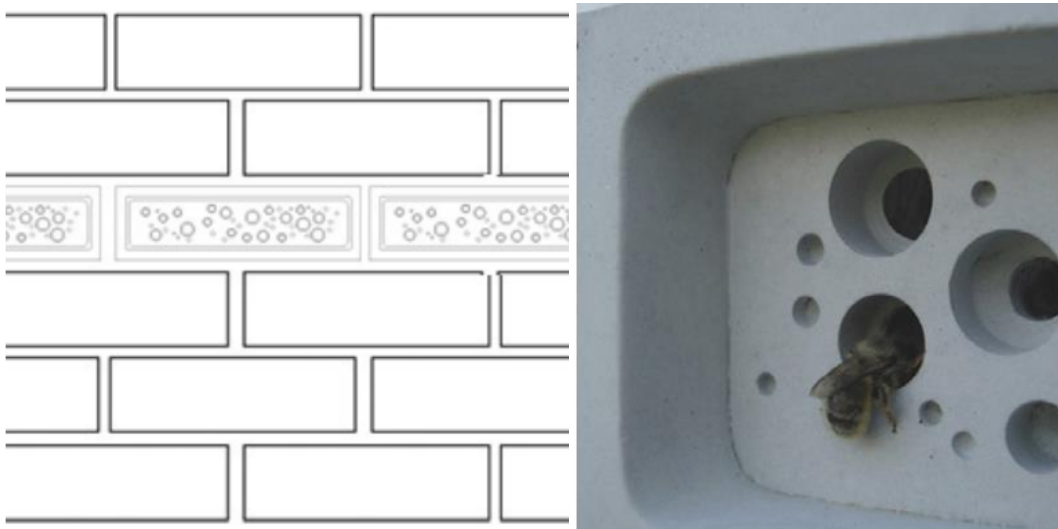
Vuurdoorn

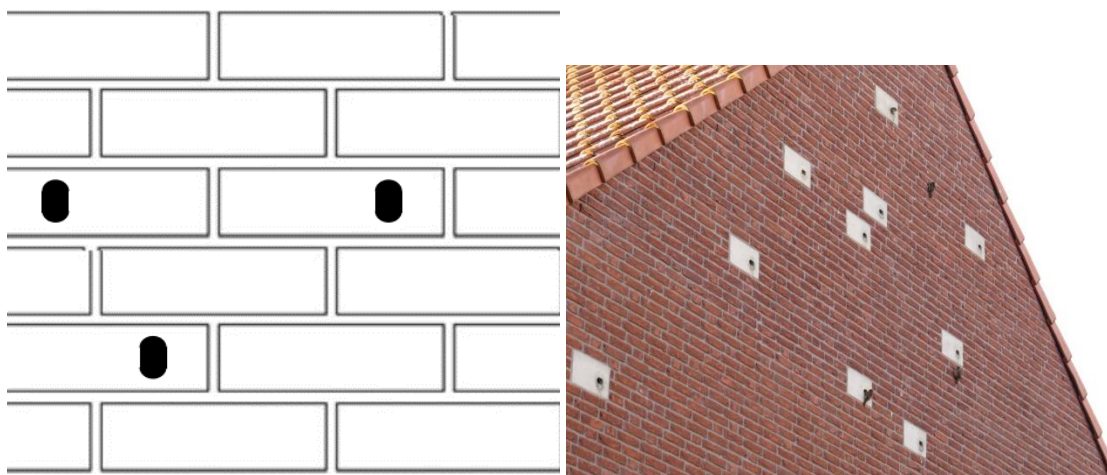
Insectenwand

insecten in metselblok

Voorbeeld verblijfplaatsen in de gevel voor solitaire wilde bijen en hommels

Voorbeeld nestplaatsen voor de huismuis

Figuur 4.1 Voorbeelden natuurinclusieve maatregelen voor de gevel

Canyon

De zone langs het spoor vormt door de hoogte van het spoor (+ 6 meter NAP) en het gebouw een ware canyon en kan door ruige inrichting en groene wanden van de woontoren een toevluchtsoord bieden voor vleermuizen, kleine grondgebonden zoogdieren, vogels en insecten. Met Prorail wordt gesproken over (her)inrichting van het spoortalud en direct naastgelegen gronden. De mantel zoomvegetatie kan bestaan uit verruigde grassen, struweel en bomen. De boomsoorten prunus, acacia, linde en eik trekken insecten aan en hierdoor indirect vleermuizen en vogels. Het struweel kan voedsel- en schuilgelegenheid bieden aan kleine zoogdieren en vogels.

Om een toevluchtsoord te kunnen creëren is het van belang dat de uitstraling van licht aan de kant van de canyon wordt beperkt tot het minimum, zodat lichtschuwe soorten zoals het overgrote deel van de vleermuissoorten de canyon als leefgebied kunnen gebruiken en het spoortalud beschikbaar blijft als (potentiële) vliegroute en ecologische verbindingszone.

Vleermuisinclusief bouwen

In de omgeving van het plangebied komen vleermuissoorten voor als gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Uit het soortgericht onderzoek is echter enkel de gewone dwergvleermuis waargenomen. Door bij de aanvang van de bouw rekening te houden met vleermuisvriendelijke aanpassingen kunnen gebouwbewonende vleermuizen zoals de gewone dwergvleermuis en laatvlieger een plek vinden in het gebouw. Om (een gedeelte van) de spouw geschikt te maken voor vleermuizen dient er minimaal 3 cm ruimte tussen de buitenmuur en luchtspouw gehouden te worden. Het is van belang dat het isolatiemateriaal wordt voorzien van een ruwe buitenlaag zodat de vleermuizen hier aan kunnen hangen. De toegang tot de spouw kan bestaan uit open stootvoegen, open voegen tussen muurdelen of open voegen tussen gevelplaten. Indien de voorzieningen niet binnen de bouw- of isolatievoorschriften te realiseren zijn, kan er worden gekozen om gebouwdelen die minder intensief worden gebruikt door mensen en/of met lagere isolatienormen geschikt te maken voor vleermuizen. Trappenhuizen, liftschachten en ketelhuizen bieden vaak goede mogelijkheden voor vleermuisinclusief bouwen. In plaats van het geschikt maken van de spouw kan er ook gekozen worden voor het inbouwen van vleermuiskasten, omdat er nog niet veel bekend is over het gebruik van vleermuiskasten wordt de voorkeur gegeven aan vleermuisinclusief bouwen. De voorzieningen dienen aan de warme zijde van het gebouw te worden gerealiseerd op een hoogte tussen de 3 en 10 meter voor de gewone dwergvleermuis en voor de laatvlieger op een hoogte van 10 tot circa 15 meter. De kant van de canyon, de zuid/westzijde van het gebouw is hiervoor zeer geschikt. De mogelijkheden en de geschiktheid van de locatie dienen nader te worden onderzocht.

Figuur 4.2 Voorbeelden vleermuisinclusief bouwen

Natuurdak

De onderste daktuin kan worden uitgevoerd als een natuurdak, een natuurdak heeft een grotere substraatdiepte dan een groen dak en biedt hierdoor meer mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Op dit dak kunnen bijen hun plek vinden in bijenkasten. Om een ideaal leefgebied voor de bijen aan te kunnen bieden kan de vegetatie van de daktuin worden afgestemd op waard- en nectarplanten die als voedsel dienen voor bijen, vlinders en rupsen. In de omgeving van de woontoren zijn voldoende drachtbomen met een bloeiperiode in de lente- en zomerperiode aanwezig voor de nieuwe Fibonacci bijenvolken, door de aanplant van honingbomen rondom de woontoren kan ook in het najaar voldoende voedsel worden aangeboden. Naast bijenverblijfplaatsen kunnen er ook verblijfplaatsen voor vlinders worden gecreëerd door plaatsing van vlinderkolommen. De bijen en vlinders vormen een mooie voedselbron voor de vogels.

De daktuin biedt verder, doordat deze niet toegankelijk is voor mensen, een rustige plek voor vogelsoorten. Vogelsoorten als de huismus maken gebruik van een zandbad om parasieten uit het verenkleed te kunnen schudden, een zandbad is dan ook een goede en eigenlijk onmisbare toevoeging

aan de daktuin voor de huismus. In figuur 4.3 wordt een impressie gegeven van de mogelijke natuurinclusieve maatregelen.

Figuur 4.3 Voorbeelden natuurinclusieve maatregelen voor het natuurdak

Verblijfsdaken

De verblijfsdaken worden toegankelijk voor de bewoners. Door de hoogte van deze daktuinen en de inrichting voor de bewoners zijn ze minder geschikt om een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit dan de rest van het gebouw.

Slechtvalkkast

Op een van de daken van de hoogste verdieping, kan een nestkast voor de slechtvalk worden gemonteerd (zie figuur 4.4). De slechtvalk wordt steeds meer waargenomen in de stedelijke omgeving en hoge bebouwing vormt ideaal leefgebied voor de soort. De slechtvalk foerageert met name op middelgrote vogelsoorten als duiven, in een stad als Amsterdam is derhalve voldoende voedselaanbod aanwezig. Aangezien de soort ook is waargenomen in nabijheid van het plangebied, is er grote kans dat de nestkast in gebruik zal worden genomen. De kast dient te worden voorzien van een laag middelgrof gewassen grint en de ingang dient te worden georiënteerd op het noorden of oosten. Om te voorkomen dat water in de kast blijft staan is het van belang dat de kast met een helling van 2 tot 3 graden wordt gemonteerd.

Figuur 4.4 Nestkast slechtvalk

4.1.1. Conclusie

Door het gebouw en de omgeving natuurinclusief in te richten kan de woontoren een groene stapsteen vormen in de ecologische structuur van Amsterdam en worden de natuurwaarden van het gebied verbeterd.

Eindrapport

VLEERMUIZEN EN BROEDVOGELS TER PLAATSE VAN EN ROND FIBONACCI TE AMSTERDAM

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

VLEERMUIZEN EN BROEDVOGELS TER PLAATSE VAN EN ROND FIBONACCI TE AMSTERDAM

rapportnummer 2017.2504

november 2017

In opdracht van:
Rho adviseurs voor leefruimte
Postbus 150
3000 AD ROTTERDAM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

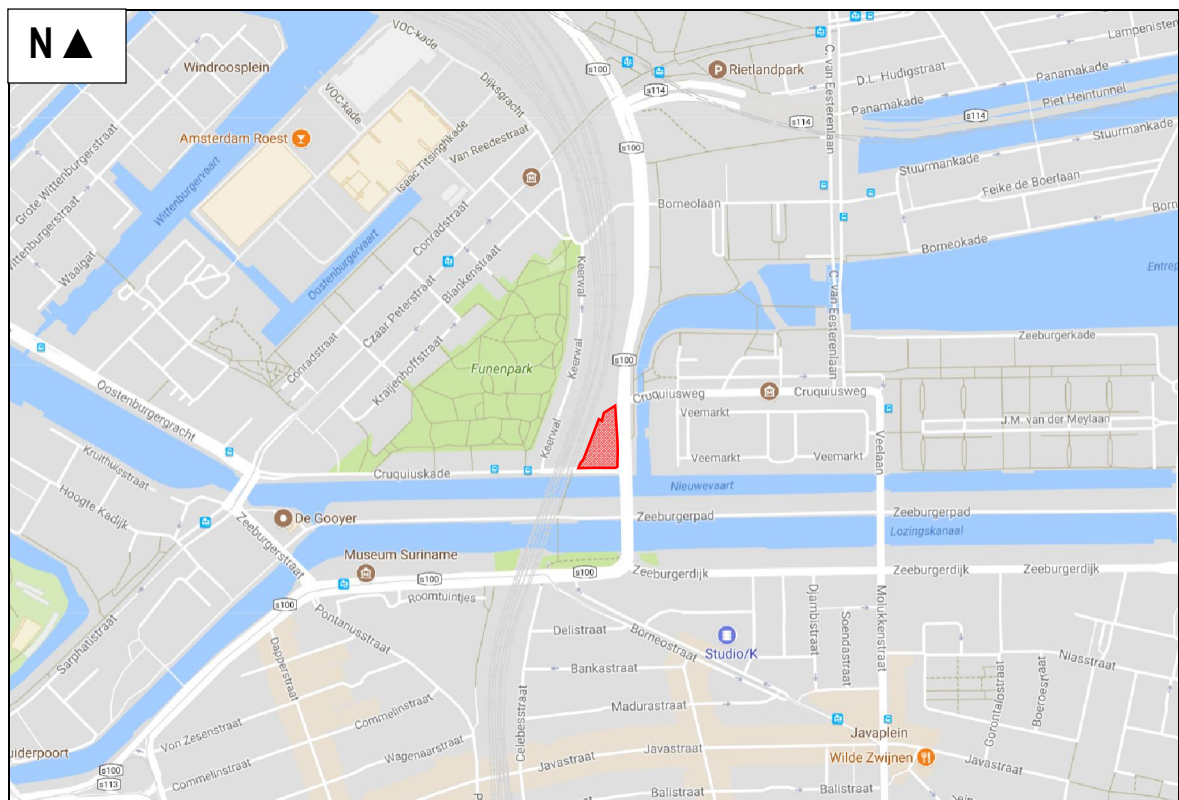
INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DE PLANNEN	3
1.4 VRAAGSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	3
1.5 OPBOUW VAN DIT RAPPORT	3
 2 BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN	 4
2.1 WET NATUURBESCHERMING	4
2.2 RODE LIJST	4
 3 ECOLOGIE	 5
3.1 VLEERMUIZEN	5
3.3 BROEDVOGELS	5
 4 METHODE	 7
4.1 OMVANG ONDERZOEK	7
4.2 VLEERMUIZEN	7
4.3 BROEDVOGELS	8
 5 RESULTATEN	 9
5.1 VLEERMUIZEN	9
5.2 BROEDVOGELS	11
 6 CONCLUSIES	 12
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR	 13
BIJLAGE 1. BEGRIPPEN	14
BIJLAGE 2. ONDERZOEKS OMSTANDIGHEDEN	16

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor de ruimtelijke verandering van het terrein van Fibonacci te Amsterdam (zie figuur 1 voor de globale ligging). De aanwezigheid van beschermde soorten vormt een te onderzoeken aspect, omdat met de plannen effecten kunnen gaan ontstaan op planten- en diersoorten die beschermd zijn via de Wet natuurbescherming. Op basis van gegevens is gebleken dat vleermuizen en broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen niet kunnen worden uitgesloten (Rho & Adviesbureau Mertens, 2017). Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens te Wageningen gevraagd om een veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen en broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en om bij het eventueel voorkomen hiervan, aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied Fibonacci te Amsterdam (rood).

1.2 Het plangebied

Het plangebied Fibonacci te Amsterdam is sinds het verkennend onderzoek niet wezenlijk gewijzigd. Voor een omschrijving van dit gebied wordt verwezen naar het verkennend onderzoek (Rho & Adviesbureau Mertens, 2017).

1.3 De plannen

De plannen zijn sinds het verkennend onderzoek niet gewijzigd. Voor een omschrijving van de plannen wordt dan ook verwezen naar het verkennend onderzoek (Rho & Adviesbureau Mertens, 2017).

1.4 Vraagstellingen van het onderzoek

Voor het in beeld brengen van de beschermde en bedreigde soorten zijn de volgende groepen onderzocht:

- vleermuizen
- broedvogels

Dit betreffen de soort(groep)en die in potentie kunnen voorkomen. Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding van dit hoofdstuk worden de volgende vraagstellingen onderzocht:

1. Welke beschermde en bedreigde soorten komen voor op of in nabijheid het onderzoeksgebied Fibonacci te Amsterdam?
2. Wat is de verspreiding en het terreingebruik van de beschermde en bedreigde soorten op of nabij het onderzoeksgebied Fibonacci te Amsterdam?

1.5 Opbouw van dit rapport

Na een korte uitleg over de soortbescherming (hoofdstuk 2) en de ecologie van de te inventariseren soort(groep)en wordt in hoofdstuk 4 de werkwijze van het onderzoek weergegeven. In hoofdstuk 5 wordt de aanwezigheid en de verspreiding weergegeven. In hoofdstuk 6 worden conclusies gegeven en worden aanbevelingen gedaan. In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2 BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN

2.1 Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden. Deze wet integreert de Flora- en faunawet, Boswet en Natuurbeschermingswet 1998 tot één wet. Deze wet implementeert tevens de Vogel- en Habitatrichtlijn en andere verdragen in het nationaal natuurbeschermingsrecht. Het bevoegd gezag is Gedeputeerde Staten van de Provincie(s) waar een project wordt gerealiseerd. Gedeputeerde Staten kunnen deze bevoegdheid ook overdragen conform lid 7 van deze wet. De nieuwe Wet natuurbescherming sluit aan bij de internationale kaders zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming richt zich dan ook primair op de bescherming van plant- en diersoorten die genoemd zijn in deze richtlijnen.

Daarnaast is een deel van de soorten van de Rode Lijst (zie paragraaf 2.3) beschermd via de Nieuwe Wet natuurbescherming. Tevens geldt voor alle soorten de algemene zorgplicht, zoals deze ook al gold onder de Flora- en faunawet.

Indien een plan resulteert in negatieve beïnvloeding van een soort of soorten kan ontheffing worden verleend conform artikel 3.3 van de Wet natuurbescherming voor soorten van artikel 3.1 en 3.2 (Vogelrichtlijnsoorten). Ontheffing kan worden verleend conform artikel 3.8 van de Wet natuurbescherming voor soorten van artikel 3.4 en 3.6 (Habitatrichtlijnsoorten). De criteria voor ontheffingsverlening voor deze soorten zijn identiek aan die van de Flora- en faunawet omdat de ontheffingsgronden van de Vogel- en Habitatrichtlijn gelijk zijn gebleven. Het nationaal recht staat het niet toe om hiervan af te wijken. Provincies kunnen voor de nationaal beschermde soorten een algemene vrijstelling verlenen. In de provincie Noord-Holland wordt voor een aantal soorten vrijstelling verleend in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden. Het betreft onder andere aardmuis, bastaardkikker, bosmuis, bruine kikker, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, gewone pad, haas, huisspitsmuis, kleine watersalamander, konijn, meerkikker, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos en woelrat.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel in 2009 herzien. Aan de op deze lijst genoemde soorten komt bescherming toe voor zover zij vallen onder het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming.

Tussen de Wet natuurbescherming en de Rode lijsten bestaat geen formele relatie. Alleen op basis van "gunstige staat van instandhouding" kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden ten aanzien van mitigerende en compenserende maatregelen dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die gering afnemen in aantal (Rode lijstsoort met het criterium gevoelig) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten van de Rode lijst met het criterium bedreigd of ernstig bedreigd) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats. Dit artikel is derhalve ook gericht op het vermijden van doden en verwonden van algemene soorten. Op deze manier wordt nader invulling gegeven aan de bescherming van soorten die in aantal en/of verspreiding afnemen.

3 ECOLOGIE

3.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, die een groot en constant voedselaanbod opleveren. Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Aan de hand van landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt, de vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel microklimaat als (ijs)kelders, grotten, bunkers of dikke bomen om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken in de winter dus eveneens verblijfplaatsen, wanneer zij hun winterslaap houden. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden. Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Wet natuurbescherming en de Habitatrichtlijn.

3.3 Broedvogels

Vogels komen doorgaans overal in Nederland voor waar enige beschutting is en waar mogelijkheden zijn om te nestelen. Er zijn vogels die ieder jaar een nest bouwen om daarin te broeden. Er zijn daarnaast vogels die jaarrond een zelfde nest gebruiken om in te slapen en te broeden (bijvoorbeeld uilen) en er zijn

vogels die jaarlijks terugkeren naar hun nestplaats om het nest opnieuw te gebruiken om daarin te broeden (zoals veel soorten roofvogels).

4 METHODE

4.1 Omvang onderzoek

De inventarisatie heeft plaatsgevonden in 2017. Ten behoeve van de inventarisatie hebben 7 veldbezoeken plaatsgevonden op 10, 28 april, 16 mei, 2, 27 juni, 22 augustus en 22 september 2017 met een totale onderzoeksomvang van ongeveer 18 uur. In onderstaande paragrafen wordt per soortgroep de inventarisatiemethode weergegeven. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de methode per soortgroep, de inventarisatieduur en de bezoekdata. In bijlage 2 worden de omstandigheden weergegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar de aanwezigheid van vleermuizen en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen ter plaatse van en direct rond Fibonacci te Amsterdam.

Datum	Vleermuizen	Vogels
Voorjaar		
- 10 april 2017	-	Nestlocaties (huismus)
- 28 april 2017	-	Nestlocaties (huismus)
- 16 mei 2017	-	Nestlocaties (huismus, gierzwaluw)
- 2 juni 2017	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties (gierzwaluw)
- 27 juni 2017	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties (gierzwaluw)
Voorherfst		
- 22 augustus 2017	Balts-, paar- en foerageerplaatsen	-
- 22 september 2017	Balts-, paar- en foerageerplaatsen	-

4.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

De onderzoeksronden op 2 en 27 juni 2017 waren gericht op de inventarisatie van kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen. Op 22 augustus en 22 september 2017 werd geïnventariseerd naar de aanwezigheid van balts-, paar- en foerageerplaatsen. De methode voor het inventariseren van vleermuizen voldoet aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2017) en de kennisdocumenten van laatvlieger, watervleermuis, rosse vleermuis, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis (Min. EZ, 2017a,b,c).

4.3 Broedvogels

Broedvogels zijn gedurende alle vijf de inventarisatiemomenten in het voorjaar geïnventariseerd (10, 28 april, 16 mei, 2, 27 juni 2017). Alle bezoeken werden uitgevoerd in de avond- of ochtendschemering. Het is van belang om rond de schemering waarnemingen te doen, omdat vogels dan het meest actief zijn. Het gebied geïnventariseerd op nesten, sporen en territoriaal gedrag van vogels met vaste nestplaatsen (huismus, gierzwaluw). Het huismus- en gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd conform de kennisdocumenten van huismus en gierzwaluw (Min. EZ, 2017d,e).

5 RESULTATEN

5.1 Vleermuizen

Voorjaar/ voorzomer

In de voorzomer is één soort vleermuis waargenomen (gewone dwergvleermuis). Deze soort is enkel (in lage dichtheid) foeragerend aangetroffen. Er zijn geen kolonies of vliegroutes aangetroffen. In figuur 2 zijn de waarnemingen weergegeven.

Figuur 2. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorzomer in het gebied van het Fibonacci te Amsterdam.

Voorherfst

Er zijn in de voorherfst eveneens alleen gewone dwergvleermuizen foeragerend aangetroffen. Er zijn geen balts- of paarplaatsen vastgesteld ter plaatse van of direct rond het plangebied. In figuur 3 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 3. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorherfst in het gebied van het Fibonacci te Amsterdam.

Gelet op de aantallen en dichtheid van de foeragerende vleermuizen dient het plangebied van het Fibonacci te Amsterdam niet gezien te worden als belangrijk (primair) foerageergebied.

5.2 Broedvogels

De woning wordt gebruikt als nestplaats door de huismus. Er zijn vier territoria / nesten vastgesteld. Alle huismussen foerageren in het plangebied en in de spoorberm. Er zijn verder geen territoria of nesten aangetroffen van gierzwaluw. Gierzwaluw is alleen hoog overvliegend aangetroffen en is derhalve niet direct gerelateerd aan het plangebied. Wel zijn diverse andere broedvogels vastgesteld zoals merel, koolmees en winterkoning.

Figuur 3. Territoria / nesten van huismus in het gebied van het Fibonacci te Amsterdam.

6 CONCLUSIES

Er is het voornemen voor de ruimtelijke verandering van Fibonacci te Amsterdam. Op grond hiervan is een gericht veldonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde vleermuizen en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (huismus, gierzwaluw).

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat in het gebied in lage dichtheid gewone dwergvleermuizen vliegen en foerageren. Gedurende en na realisatie van de plannen kunnen deze soorten er blijven vliegen en foerageren. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aangetroffen. Het plangebied vormt leefgebied voor de huismus, ter plaatse van de bebouwing zijn daarnaast vier nesten aangetroffen. Gierzwaluwen of overige vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen komen niet voor in het plangebied.

Met de realisatie van de plannen gaan vaste rust- en verblijfplaatsen en leefgebied van huismussen verloren. Op grond hiervan is ontheffing Wet natuurbescherming vereist voor de huismus. Een ontheffingsaanvraag dient te worden voorzien van een activiteitenplan waarin mitigerende en compenserende maatregelen zijn opgenomen. Een ontheffingsaanvraag neemt gewoonlijk vier maanden in beslag en kan worden aangevraagd bij de provincie Noord-Holland. Een ontheffing wordt alleen onder voorwaarden afgegeven.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Bij 12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis, Utrecht.

Bij 12, 2017. Kennisdocument ruige dwergvleermuis, Utrecht.

Bij 12, 2017. Kennisdocument huismus, Utrecht.

Bij 12, 2017. Kennisdocument gierzwaluw, Utrecht.

Diepenbeek, A., van, 1999. Veldgids diersporen. Drukkerij Thieme, Nijmegen.

Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken, Handleiding broedvogel Monitoring Project, SOVON, Beek-Upbergen.

EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.

EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.

Ministerie Economische zaken, 2016. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2016, 1-34.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

Rho, 2017. Quick scan ecologie Fibonacci te Amsterdam. Rotterdam, 1-15.

BIJLAGE 1. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij windiger en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

BIJLAGE 2. ONDERZOEKS OMSTANDIGHEDEN

Datum (2017)	Tijd (uur)	Duur (uur)	Temperatuur (°C)	Neerslag (mm)	Wind bft)
- 10 april 2017	17.00-19.00	2	12	Geen	2
- 28 april 2017	17.00-19.00	2	12	Geen*	2
- 16 mei 2017	05.00-17.00	2	25	Geen	2
- 2 juni 2017	21.00-23.00	2	21	Geen	2
- 27 juni 2017	03.00-07.00	4	19	Geen*	3
- 22 augustus 2017	24.00-02.00	2	21	Geen	2
- 22 september 2017	20.00-22.00	2	17	Geen	2

* Overdag korte tijd (mot)regen

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601